

Της Ειρήνης Καμπερίδου Β.Α., Μ.Α. Πανεπιστήμιο Αθηνών, μέλους Ε.Ε.Π.

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης "Θησαυροί της αρχαίας Μαδεδονίας"

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΣΜΗΜΑ

ΕΡΓΟ ΤΕΧΝΗΣ ΜΕ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Οι αρχαίοι Έλληνες έδωσαν τόσο πολλή σημασία σ' αυτό που λέμε κόσμημα, που η λέξη αυτή παράγεται από τη λέξη κόσμος (Cosmos): κόσμημα, στολίδι, καλλωπισμός...

Η προέλευση του κοσμήματος - κάθε αντικείμενο το οποίο φοράει ο άνθρωπος σαν ωραίο διακριτικό γνώρισμα - κάνεται στα βάθη της ανθρώπινης προϊστορίας.

Η κοσμηματοποιία ήταν τέχνη της κατασκευής των κοσμημάτων γεννήθηκε στους Προϊστορικούς χρόνους, όταν οι

πρωτόγονοι ανθρώποι χρησιμοποιούσαν ζωικά και φυτικά προϊόντα, όπως κέρατα, όστρακα, φυτικά στεφάνια και φτερά, για το στολισμό του σώματος (totem).

Χάρη στο αρχαίο έθιμο να θάβονται οι νεκροί μαζί με τα πολυτιμότερα αντικείμενά τους, δόθηκε η δυνατότητα στην έρευνα σκεπτικά με την ιστορική διαδρομή της κοσμηματοποιίας και στην ανακάλυψη πολύτιμων πληροφοριών και θησαυρών.

Oι ανασκαφές στον ελλαδικό χώρο, για παραδειγμα, έχουν φέρει στο φως κοσμήματα που μαρτυρούν τη λεπτότητα, την εξελιγμένη τέχνη και την **αναπτυγμένη καλλισθησία** των αρχαίων.

Γνωρίζουμε σήμερα ότι οι αρχαίοι Έλληνες στόλιζαν με κοσμήματα τα μαλλιά τους, τα αυτιά τους, το λαιμό, τους βραχίονες, τους καρπούς, τα δάχτυλα των χεριών, τους αστραγάλους, τις κνήμες, τα ενδύματα...

Υπήρχαν κοσμητικά στοιχεία για κάθε μέρος του σώματος!

Στοιχεία ομορφιάς της θεάς Αφροδίτης ήταν τα **πλούσια κοσμήματα** κα-

θώς και τα ευωδιαστά ενδύματα, τα οπία φορούσε όταν παρουσιάστηκε στον Πάρι για να κριθεί (καλλιστεία).

Στα κυπριακά ειδώλια του 7ου και του 6ου αιώνα π.Χ. η Αφροδίτη χαρακτηρίζεται από τα πολλά κοσμήματα που φοράει. Πολυάριθμες είναι οι παραστάσεις της θεάς της ομορφιάς με πλούσια κοσμήματα σε αγγεία του κύκλου του ζωγράφου Μειδία.

Χρυσές αγκράφες και σκουλαρίκια φόρεσε η Ήρα όταν θέλησε να αναδείξει όλα τα σωματικά της χαρίσματα για να γοητεύσει το Δία, προτού να τον επισκεφτεί στην κορυφή του όρους Ίδη. Απομονώθηκε στο δωμάτιό

της για να καλλωπιστεί «και σκουλαρίκια πέρασε στα τρυπημένα αυτιά της / τρίπτερα, μόρικα, που η χάρη τους στραφτάλιξε περίσσια...» (Πλάδα, Όμηρος). Δεν κάνει κατάχρηση κοσμημάτων, γιατί έχει εμπιστοσύνη στα φυσικά της χαρίσματα. Βέβαια, είχε και τη βοήθεια της Αφροδίτης, η οπία, κατά τον Όμηρο της χάρισε και το στηθόδεσμό της (ο κεστός), που ήταν το σημαντικότερο σύμβολο της Αφροδίτης, κι αυτό για να γοητεύσει το Δία.

Τα κοσμήματα των ανθρώπων της ανώτερης κοινωνικής τάξης, οπωσδήποτε ήταν τεχνικότερα κατασκευα-

σμένα, όπως δείχνουν τα δώρα που έδιναν οι μνηστήρες στην Πηγελόπη, στη 18η χριστούγεννα της Οδύσσειας.

Αναφέρονται σκουλαρίκια, όπως αυτά της Ήρας, ένα περιδέραιο από κεχριμπάρια μονταρισμένα σε χρυσό, ένα μεγάλο κεντητό πέπλο με δώδεκα χρυσές περόνες, προσαρμοσμένες σε πόρπες κ.λ.π.

Η κοσμηματοποιία

Η κοσμηματοποιία ανθίζει στη μινωϊκή Κρήτη και αναπτύσσεται κάτω από την αρχαϊκή επίδραση στις Μυκήνες.

Οι γυναικες της Μυκηναϊκής Εποχής κυκλοφορούν φορτωμένες με βαριά κοσμήματα.

Η μόδα να περνάνε δαχτυλίδια / βραχιόλια στον αστραγάλο έχει θρησκευτική σημασία.

Οι γυναικες φυλάνε τα χρυσαφικά τους σε ένα κούτι “μπιζουτιέρα”, που ονομαζόταν “πυξίς”. Τα βαριά κοσμήματα των γυναικών της Μυκηναϊκής και της Αρχαϊκής Εποχής γίνονται πιο λεπτά και ελαφρόα στην Κλασική Εποχή.

Η συνήθεια να τρυπούν τον κάτω λοβό του αυτιού για να κρεμάσουν σκουλαρίκια είναι συνήθεια κάθε εποχής!

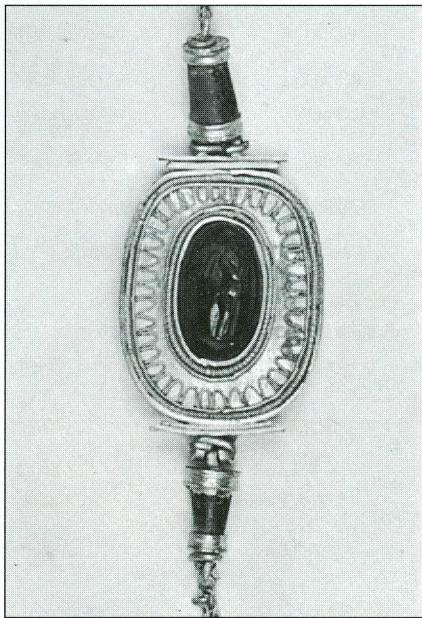
Όμως τα πιο γνωστά και αισθητικώς ανώτερα κοσμήματα προέρχονται από τους μακεδονικούς τάφους της Βεργίνας και της Σίνδου, τα ευρήματα των οποίων ρίχνουν άπλετο φως στις τεχνικές γνώσεις των Μακεδόνων και στις σχέσεις τους με τον υπόλοιπο Ελληνισμό!

Το κόσμημα της Ελληνιστικής Εποχής προτιμά το δικτυωτό σαν επεξεργασία του χρυσού ή του μετάλλου γενικά.

Ας ξεκινήσουμε την αναδρομή μας σχετικά με την ανάπτυξη της κοσμηματοποιίας από το φυτικό κόσμημα και την κοσμηματοποιία της μινωϊκής Κρήτης.

Το φυτικό κόσμημα έπαιξε αποφασιστικό ρόλο στην ελληνική τέχνη και επέζησε στο χρόνο, τόσο στην αρχιτεκτονική και στη γλυπτική όσο και στη ζωγραφική.

Στα μινωϊκά και μυκηναϊκά χρόνια οι φυτικές διακοσμήσεις ήταν αντι-

γραφές από τη φύση.

Οι φορείς των πολιτισμών του Αιγαίου κατασκεύαζαν κοσμήματα ήδη από τις αρχές της 3ης χιλιετίας π.Χ. Κατασκευάζονταν αρχικά από γκρίζους ή κόκκινους λίθους ή οστά.

Τα κοσμήματα αυτά ήταν συνήθως περόνες, περιδέραια, περίαπτα, ψέλια και διαδήματα.

Στα νησιά του βιορειανατολικού Αιγαίου την ίδια εποχή η κοσμηματοποιία έδωσε χαρακτηριστικά δείγματα του πολιτισμού της Τροίας, της Πολιόχνης και της Θέρμης.

Όμως το προβάδισμα το πήρε η Κρήτη, ο πολιτισμός της οποίας έφθασε στο ύψιστο σημείο του στις αρχές της 2ης χιλιετίας π.Χ., όταν τα κέντρα των Κυκλαδών και του βιορειανατολικού Αιγαίου παρήκμασαν.

Η Κρήτη ανέπτυξε υψηλό βιωτικό επίπεδο, το οποίο ευνόησε την ανάπτυξη της κοσμηματοποιίας - γεγονός που φανερώνεται στις τοιχογραφίες (Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου Κρήτης, Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών).

Από την Κρήτη η τέχνη αυτή επεκτάθηκε στις Κυκλαδες, στα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, στην Πελοπόννησο και την ηπειρωτική Ελλάδα.

Τα απαράμιλλα σε τέχνη και τεχνική κοσμήματα της μινωϊκής Κρήτης προέρχονται χυρίως από τάφους και παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία σχημάτων. Κατασκευάζονταν συνήθως

από χρυσό. Η χρήση πολύτιμων λίθων ήταν επίσης συχνή.

Από τα πολύ χαρακτηριστικά δείγματα είναι τα χρυσά σφραγιστικά δαχτυλίδια, με τις ανάγλυφες - λατρευτικές κυρίως - παραστάσεις, το χρυσό εξάρτημα από τον Χρυσόλακκο Μαλίων, όπου δύο σφήκες απομικούν μια σταγόνα μέλι, και ψήφοι περιδέραιών σε μιρφές ζώων ή πτηνών.

Στις Μυκήνες η κοσμηματοποιία άρχισε να αναπτύσσεται με την κρητική επίδραση του 16ου και 15ου αιώνα π.Χ.

Οι γυναίκες της Μυκηναϊκής Εποχής χυλοφορούσαν φορτωμένες με κοσμήματα. Στόλιζαν τα μαλλιά τους, τα αυτιά τους, το λαμπό, τους καρπούς, τα δάχτυλα των χεριών.

Ροδόσχημα κουμπιά, πόρπες και καρφίτσες συγκρατούσαν τις σάρπες τους και στερέωναν τα ρούχα τους.

Οι μακριές κομμώσεις στολίζονταν και με διαδήματα. Όλοι έχουν το δικό τους σφραγιδόλιθο φτιαγμένο από κορύταλλο, αχάτη ή χαλκηδόνιο λίθο.

Αυτό αντιπροσώπευε την ταυτότητα ή την προσωπικότητα του κατόχου και ήταν ταυτόχρονα φυλαχτό και σφραγίδα.

Οι σκηνές νίκης που εικονίζονται έχουν συμβολική αξία.

Έτσι οι χρυσοχόοι του ανακτόρου καθώς και οι λιθοχαράκτες δεν έμεναν ποτέ χωρίς δουλειά.

Οι τεχνίτες του ελεφαντόδοντου ήταν εκείνοι που είχαν τη μεγαλύτερη πελατεία, όπως μας πληροφορεί ο Γάλλος ερευνητής και συγγραφέας Πόλ Φορ.

Το ελεφαντόδοντο μεταβάλλεται και σε κόσμημα “κάτω από τα δάχτυλά τους”.

Στην Οδύσσεια, τις όμορφες γυναικες και θεές, για να τις παρουσιάσουν υπερβολικά ωραίες, έλεγαν ότι «έχουν λευκά μπράτσα... πιο άσπρα κι από το λείο ελεφαντόδοντο».

Το κόσμημα ήταν δεμένο με την ελληνική έννοια της μορφής, του γούστου και του ωραίου.

Στην Κλασική Εποχή τα βαριά κοσμήματα της Μυκηναϊκής και της Αρχαϊκής Εποχής έγιναν πιο λεπτά και ελαφριά.

Το χρυσό στεφάνι της βασιλοπού-

λας Γλαύκης ήταν ένα από τα πλούσια στολίδια που οι Ελληνίδες συνήθιζαν να βάζουν επάνω στα μαλλιά τους, όταν ντύνονταν για μια γιορτή ή για μια δεξιώση.

Οι κομψοί νέοι, “οι ιππεῖς” του Αριστοφάνη, έβαζαν ακόμα και μεταλλικά δαχτυλίδια στους αστραγάλους τους.

Στην Κλασική Εποχή συνήθως τα κοσμήματα τα φορούσαν μόνο οι γυναίκες. Οι άνδρες φορούσαν δαχτυλίδια με πέτρα, που τα χρησιμοποιούσαν σαν σφραγίδα.

Οι γυναίκες της Κλασικής Εποχής φορούσαν δαχτυλίδια γύρω στις κνήμες τους, περιδέραια, σκουλαρίκια, και δαχτυλίδια.

Τα βαριά περιδέραια (κολιέ) των γυναικών της Μυκηναϊκής και της Αρχαϊκής Εποχής έγιναν σπάνια στην εποχή του Περικλή.

Είχαν αντικατασταθεί από αλυσιδέτες πιο ελαφριές, από τις οποίες κρέμονταν καμιά φορά και φυλαχτά.

Όταν το επάνω μέρος του βραχίονα έμενε γυμνό και δεν το σκέπαζε ο πέπλος, φορούσαν βραχιόλια ανάμεσα στον αγκώνα και στον ώμο. Τα βραχιόλια τα φορούσαν και στον καρπό.

Τα βραχιόλια ήταν είτε βέργες είτε απλά δαχτυλίδια, ασημένια ή χρυσά, που πολλές φορές έκλειναν μ' ένα μικρό αγαλματάκι.

Πολύ συχνά αυτό το κόσμημα είχε τη μορφή ενός φιδιού, περιτυλιγμένου γύρω από τον εαυτό του.

Σκουλαρίκια

Η συνήθεια να τρυπούν τον κάτω λοβό του αυτιού για να κρεμάσουν σκουλαρίκια ήταν συνήθεια κάθε εποχής.

Οι Ελληνίδες τις Κλασικής Εποχής δεν φορούσαν τα βαριά περίπλοκα σκουλαρίκια της Μυκηναϊκής Εποχής. Στολίζονταν με μικρά σκουλαρίκια, συνήθως μικρούς μετάλλινους δίσκους, που είχαν μια τρύπα στη μέση.

Καμιά φορά κρεμούσαν μικρά αγαλματάκια ζώων σαν φυλαχτά.

Στις φτωχές οικογένειες η γυναίκα της Κλασικής Εποχής εργαζόταν δίπλα στον άνδρα της.

Σε μια επιγραφή γίνεται λόγος για τη γυναίκα ενός χρυσοχόου που δού-

Χρυσά ενώτια
(σκουλαρίκια)
από το
Ομόδιον
Θεσσαλίας.
4ος αι. π.Χ.

Δαχτυλίδι με παράσταση Θέτιδος.
Ομόδιον Θεσσαλίας. 4ος π.Χ.

λευε με τον άντρα της, όπως μας πληροφορούν οι συγγραφείς και ερευνήτριες Κολομπόβια και Οζερέτσκαϊα στο βιβλίο τους «Η καθημερινή ζωή στην αρχαία Ελλάδα» στο κεφάλαιο για τη ζωή της γυναικας.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που μας παρέχουν, η ενδυμασία της αρχαϊκής Ελληνίδας συμπληρωνόταν με κοσμήματα:

Χρυσά σπειροειδή σκουλαρίκια ή μακριά σκουλαρίκια, χρυσά περιδέραια, διαδήματα και βραχιόλια που φορούσαν στο πάνω μέρος του βραχίονα, δαχτυλίδια καθώς και μικροί χρυσοί δακτύλιοι, τους οποίους φορούσαν στην κλείδωση του χεριού.

Στην κορυφή των κοσμημάτων

Στην κορυφή των κοσμημάτων για την ποιοτική τους τελειότητα κατατάσσονται τα κοσμήματα της Βεργίνας.

Ανασκαφικές έρευνες σε όλη την Μακεδονία έφεραν στο φως σύνολα κοσμημάτων και σκευών του ύστερου 3ου και κυρίως του πρώιμου 2ου αι. π.Χ.

Τα πιο γνωστά και αισθητικώς ανώτερα κοσμήματα προέρχονται από τους μακεδονικούς τάφους της Βεργίνας και τις Σύνδους.

Τα ευρήματα αυτά μας αποκαλύπτουν τις τεχνικές γνώσεις των Μακε-

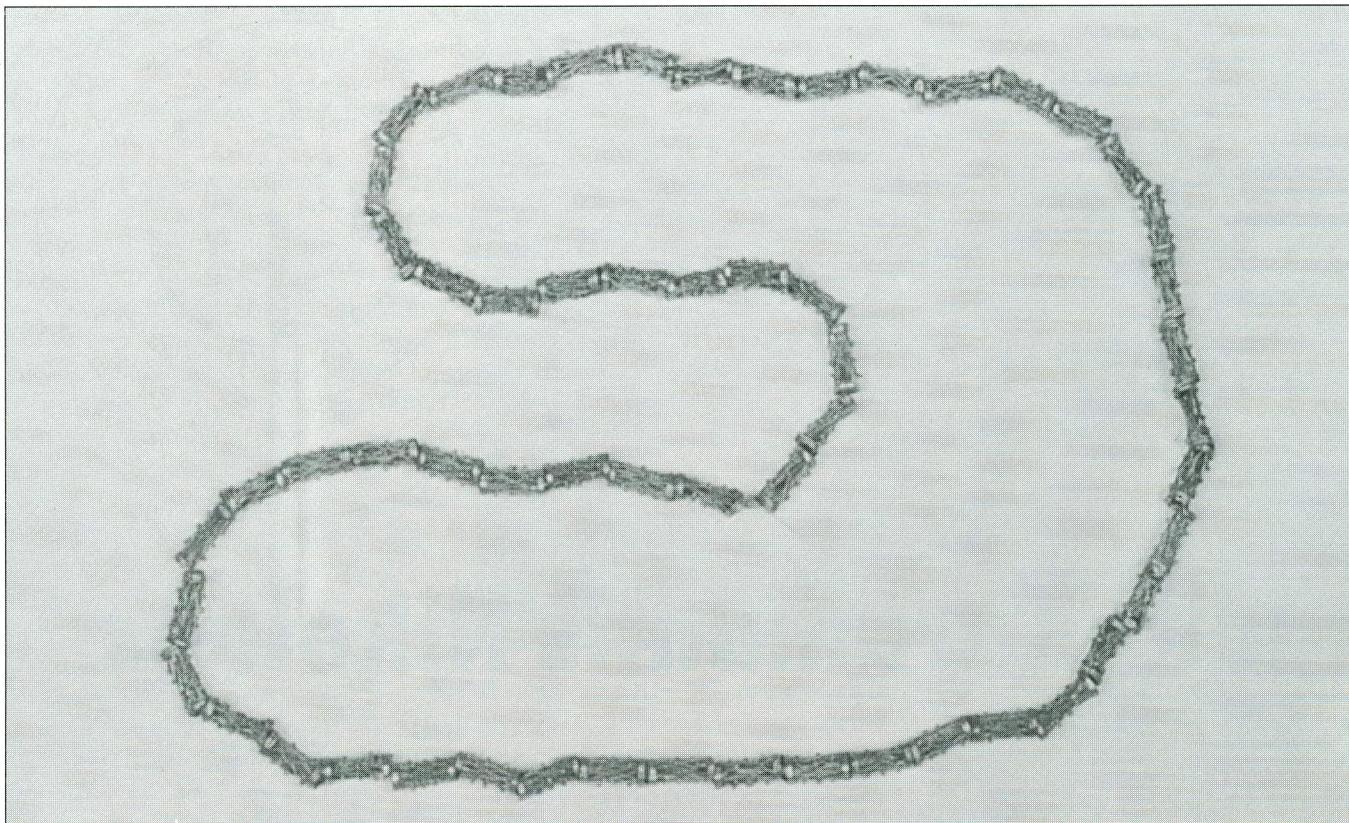
δόνων και τις σχέσεις τους με τον υπόλοιπο Ελληνισμό.

Από τα κοσμήματα της Βεργίνας περίοπτη θέση κατέχουν τα χρυσά διαδήματα και οι στέφανοι, αποτελούμενοι είτε από φύλλα και άνθη κισσού, μυρτιάς, δάφνης είτε βελανιδιάς, εξαιροτιμένα από κενούς σωληνίσκους, που τους γέμιζαν με πίσσα ή κερί.

Η ποιοτική τους τελειότητα τα κατατάσσει στην κορυφή των κοσμημάτων.

Το χρυσό στέφανον από το βασιλικό τάφο της Βεργίνας, που βρίσκεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης, αποτελείται από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς και έχει διάμετρο 18 εκ. (350-325 π.Χ.).

Τα ενώτια (σκουλαρίκια) από τα δύο αυτά νεκροταφεία της βόρειας Ελλάδας παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον. Παρατηρείται εξαιρετική

ποικιλία σχεδίων και σχημάτων.

Αξιόλογα είναι τα περισσότερα (φυλακτά), τα διάφορα εξαρτήματα (όπου χρησιμοποιήθηκε η ανθρώπινη μορφή), τα περιδέραια (κόσμημα γύρω από το λαιμό), τα φέλια (βραχιόλια), οι χρυσές και αργυρές καρφίδες, οι περόνες και τα χρυσά πλακίδια για το στόλισμα των ενδυμάτων του νεκρού.

“Οι γυναίκες ενταφιάζονταν με όλα τους τα κοσμήματα”

(στο νεκροταφείο των τύμβων)

«Οι γυναικείες ταφές ήταν πολύ πιο πλούσιες από τις ανδρικές. Οι γυναίκες ενταφιάζονταν με όλα τους τα κοσμήματα, τα οποία σώθηκαν, ενώ οι άνδρες ενταφιάζονταν μόνο με τον οπλισμό τους», διώτες μας πληροφορεί ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος στο βιβλίο του “Βεργίνα - Οι βασιλικοί τάφοι”.

Τα ευρήματα των γυναικείων τάφων είναι πλουσιότερα και περισσότερο διαφωτιστικά.

Μας δίνουν τη δυνατότητα να αναπαραστήσουμε τη γυναικεία ενδυμασία!

Στο νεκροταφείο των τύμβων που βρίσκεται ανάμεσα στα χωριά Παλα-

τίτσα και Βεργίνα υπάρχουν περισσότεροι από 300 μικροί τύμβοι. Μέσα σε κάθε τύμβο γίνονταν πολλές ταφές. Επρόκειτο μάλλον για οικογενειακούς τάφους, διότι κάθε τύμβος είχε ταφές γυναικείες και ανδρικές. Η θητισμότητα των γυναικών ήταν πολύ υψηλή. Οι γυναικείες ταφές ήταν σχεδόν διπλάσιες από τις ανδρικές.

Βρέθηκαν δαχτυλίδια χεριών και μικρές πόρπες. Το πιο συνηθισμένο κόσμημα ήταν οι οκτώσχημες πόρπες, που βρέθηκαν στη θέση των ώμων.

«Αστυνήθιστα πλούσια και ιδιότυπα είναι τα κοσμήματα που βρέθηκαν στη θέση της κεφαλής:

Τα πιο συνηθισμένα ήταν ένα είδος κυλινδρικών σωλήνων, που κρέμονταν από τους κροτάφους... Τα βαριά αυτά κοσμήματα στερεώνονταν επάνω σε κάποιο κάλυμμα της κεφαλής, δερμάτινο ή υφασμάτινο.

Συχνές είναι οι περιπτώσεις όπου το λαιμό κοσμούσε περιδέριο από ψήφους σαρδίου, κάποτε πολύ πλούσιο ανάλογα με την κοινωνική θέση του νεκρού» γράφει ο Μανόλης Ανδρόνικος και μας πληροφορεί ότι στον «τάφο του Φιλίππου βρέθηκε το βασιλικό διάδημα, μοναδικό, στεφάνι κεφαλής.

Παρόμοιο στεφάνι ή διάδημα φούνσαν οι ιερείς και το ίδιο διάδημα βλέπουμε σε πορτρέτα πολλών ποιητών, όπως στον Όμηρο, τον Πίνδαρο και στο Σοφοκλή».

Το ωραιότερο κόσμημα

«Το ωραιότερο κόσμημα της αρχαιότητας που έχει βρεθεί ως τώρα είναι χωρίς αμφιβολία το χρυσό γυναικείο διάδημα που βρέθηκε μέσα στη χρυσή λάρνακα δίπλα στα οστά...

Η επιδέξια αποκατάστασή του από το συντηρητή του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης μάς επιτρέπει σήμερα να χαρούμε το εξαισιό τούτο δημιουργήμα της ελληνικής χρυσοχοΐκής.

Νοιμίζω πως δεν υπερβάλλω αν πω πως το διάδημα τούτο αποτελεί το πιο ωραίο κόσμημα της αρχαιότητας» γράφει ο αρχαιολόγος Μανόλης Ανδρόνικος στο έργο του “Βεργίνα”.

Ένα γυναικείο κόσμημα, εκτός από το χρυσό διάδημα που βρέθηκε στον προθάλαμο του βασιλικού τάφου, είναι η χρυσή πόρπη.

Η χρυσή αλυσίδα είναι ακόμα δεμένη και συγκρατεί τα δύο μέρη της πόρ-

πης.

Ο χρυσός ήταν πάντα ελάχιστος και δυσεύρετος στον ελλαδικό χώρο.

Ήδη από τα τέλη της Κλασικής Εποχής τα μεταλλεία της Σίνδου και της Θάσου είχαν εξαντληθεί.

Εξάλλου η νέα φλέβα που ανακάλυψε ο Φίλιππος Β' περί τα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ. φαίνεται πως πολύ γρήγορα στέρεψε.

Ίσως και ο δρόμος που ακολούθησε ο Μ. Αλέξανδρος στην εκστρατεία του εναντίον του περσικού βασιλείου χαράχθηκε όχι μόνο για την υλοποίηση πολιτικών και στρατιωτικών σχεδίων αλλά και στην προσπάθεια αναζήτησης περιοχών πλούσιων σε χρυσό και σε ορυχεία χρυσού.

Ο Μέγας Αλέξανδρος κατόρθωσε να δημιουργήσει ένα απέραντο κράτος, στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του οποίου συντέλεσε η γόνιμη αλληλεπίδραση των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών επιτευγμάτων κάθε λαού χωριστά.

Είναι βέβαιο ότι μετά την κατάκτηση, πρώτα οι Μακεδόνες και ύστερα οι υπόλοιποι Έλληνες, εντυπωσιάστηκαν, αντέγραψαν, μετέπλασαν, έδωσαν νέα πνοή στα περίτεχνα περσικά κοσμήματα και στα πολύτιμα σκεύη.

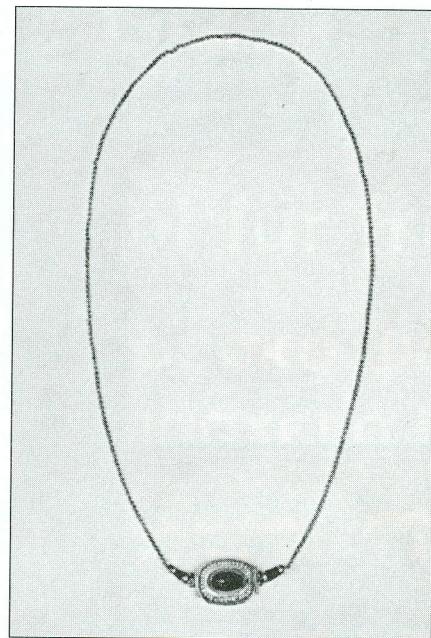
Η ελληνική εξάπλωση προς τη Μικρά Ασία, τη Βαλκανική και τη νότια Ιταλία και οι επαφές των Ελλήνων με τους ντόπιους πληθυσμούς είχε αποτέλεσμα τον εξελληνισμό των τελευταίων και τη δημιουργία μιας τέχνης με έντονο ελληνικό χαρακτήρα.

Αυτό γίνεται φανερό και στην κοσμηματοποιία και συνεχίζεται μέχρι και τους ελληνορωμαϊκούς χρόνους.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της Ελληνιστικής Εποχής είναι το ψέλιο (βραχιόλι) και το δαχτυλίδι σε σχήμα συστρεφόμενου φιδιού - πολύ συνηθισμένο στους ρωμαϊκούς χρόνους - καθώς και τα σφραγιστικά δαχτυλίδια με την προτομή των γηγεμόνων των διαφόρων βασιλείων στη σφραγίδη τους.

Το κόσμημα της Ελληνιστικής Εποχής προτιμά το δίκτυωτό σαν επεξεργασία του χρυσού ή του μετάλλου γενικά.

Οι ανασκαφές στον ελλαδικό χώρο έχουν φέρει στο φως κοσμήματα που μαρτυρούν τη λεπτότητα, την εξελιγμένη τέχνη και την αναπτυγμένη κα-

λαισθησία των αρχαίων. Η τέχνη αυτή άσκησε μια έντονη γοητεία, που χυριάρχησε κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και διαδόθηκε σε όλες τις χώρες, ακόμη και στη βόρεια Ευρώπη, στους λαούς οι οποίοι είχαν ήδη παραλάβει από τους Ρωμαίους την κοσμηματοποιία.

Οι αρχαίοι Έλληνες χρησιμοποιούσαν τα πολύτιμα μέταλλά τους κατά τέτοιο τρόπο, που αποδεικνύει ότι ο ποιαδήποτε ύλη, όσο πολύτιμη κι αν είναι, υποτάσσεται στα χέρια του καλλιτέχνη.

Ο Έλληνας καλλιτέχνης, ο Έλληνας χρυσοχόος έδωσε στο χρόνο τεχνική τελειότητα. Στο χρυσό έδωσε ζωή.

Η τέχνη του χρυσοχόου δεν έχει ξεχαστεί στην Ελλάδα, αντιθέτως έχει εξελιχθεί.

Σήμερα το ελληνικό κόσμημα κατατάσσεται ανάμεσα στα καλύτερα του κόσμου. Η σύγχρονη αναγέννηση αυτής της αρχαίας ελληνικής παράδοσης στη χρυσοχοΐα και στην κοσμηματοποιία δεν είναι μόνο ένα φαινόμενο με τοπικό χαρακτήρα αλλά ευρύτερης σημασίας.

Το ελληνικό κόσμημα έχει αναγνωριστεί και εκτιμηθεί σ' ολόκληρο τον κόσμο και βρίσκεται από το Παρίσιο μέχρι το Τόκιο και από το Hong Kong μέχρι τη Νέα Υόρκη.

Το ελληνικό κόσμημα, έργο τέχνης με μεγάλη ιστορία και παράδοση, εί-

ναι παραδειγματικό και πάντα "στη μόδα".

Βιβλιογραφία

- Δημήτριος Παντερούμαλής, "ΔΙΟΝ - Η ιερή πόλη των Μακεδόνων στους πρόποδες του Ολύμπου"
 - Αιμίλιος Μιρό, "Η καθημερινή ζωή στην εποχή του Ομήρου"
 - Όμηρος, "Ιλιάδα", "Οδύσσεια", μετάφραση Ο. Κομνηνού - Καρούζη και Ζήσιμου Σιδέρη αντίστοιχα
 - Robert Flaceliére, "La vie Quotidienne en Grèce au siècle de Péricles"
 - Robert Flaceliére, "L' Amour en Grèce".
 - Μανόλης Ανδρόνικος, "Βεργίνα - Οι βασιλικοί τάφοι"
 - Έλμουντ Μπάουμαν, "Η ελληνική χλωρίδα"
 - Lewis Henry Morgan, "Η αρχαία κοινωνία" K.M. Κολόμποβα, "Η καθημερινή ζωή στην Αρχαία Ελλάδα" E.L. Οζερέτσκαϊ,
 - Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών
 - "Ιστορία εικονογραφημένη", τεύχος 266, Ανγ. 1990
 - "Treasures of Ancient Macedonia", του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης
 - Manolis Andronikos, "National Museum", (translation: Brian de Jongh)
 - Sosso Logiadou - Platonos, "Knossos - The Minoan Civilization" (translation: David Herd)
 - Anastasia Pekridou Gorecke "Η μόδα στην αρχαία Ελλάδα" - Πολ. Φορ, "Η καθημερινή ζωή στην Κορήτη τη Μινωϊκή Εποχή"
 - Αντρέ Μπονάρ, "Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός "Από την Ιλιάδα στον Παρθενώνα"
 - K. Κερέννη, "Η μυθολογία των Ελλήνων"
 - "Homer - The Odyssey" (translated by E.V. Rieu)
- Τα κοσμήματα των φωτογραφιών είναι από το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (Θησαυροί της αρχαίας Μακεδονίας)*

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Της Ειρήνης Καμπερίδου

Κυριάκος Τσακίρης

«...Κι ύστερα, είναι οι περίφημες πέτρες του, που όταν τις βλέπει κανείς έχει την αίσθηση πως ο Ρίτσος τις μιμήθηκε ακολουθώντας τα ίχνη και τις τεχνικές του Κυριάκου. Αυτές οι εξαίσιες επιζωγραφισμένες πέτρες, οι τόσο ανθρώπινα και βαθιά δουλεμένες, είναι τώρα μια από τις παρηγοριές και τα καμάρια της ζωής του!»

(ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΗΛΙΟΥ)

Ο μεγάλος ζωγράφος Κυριάκος Τσακίρης συλλαμβάνεται και κλείνεται στις φυλακές Βούρλων, από τις οποίες το 1955, μαζί με τους συντρόφους του, πραγματοποιεί τη μεγάλη απόδραση των 27. Αργότερα συλλαμβάνεται και πάλι. Θα καταδικαστεί σε ισόβια από στρατοδικείο της Αθήνας. Έπειτα από σχεδόν 11 χρόνια φυλάκισης, το 1966 απολύται υπό δρόσους.

Τον Απρίλη του 1967 το καθεστώς της χούντας τον συλλαμβάνει και τον κλείνει στα στρατόπεδα της Γύραρου, της Λέρου, του Ωρωπού. Εκτοπίζεται ξανά στη Λέρο, απ' όπου απολύται το 1971-72.

«Δεκάχρι χρόνια πέρασε ο Κυριάκος στις φυλακές, άλλα τόσα στην παρανομία: Τι τού· μεινε να ζήσει σαν άνθρωπος με τους δικούς του ανθρώπους και με τη Σάσα (η σύζυγός του); Αυτή είναι η μοίρα μιας γενιάς, μπροστά στην οποία μόνο με σεβασμό μπορεί να στέκεται κανείς». (Φίλιππος Ηλιού)

«Ζωγράφος μαζί και αγιογράφος, στο Παρθένι της Λέρου, μαζί με δύο συνεχορίστους του, ζωγράφισε, ιστόρησε τους τοίχους μιας τοπικής εκκλησίας. Και μένουν οι ζωγραφιές αυτές, οι τοιχογραφίες, σαν μνήμη και μνημείο του περάσματος των πολιτικών κρατουμένων στα χρόνια της δικτατορίας. Κι ύστερα, είναι οι περίφημες πέτρες του, που όταν τις βλέπει κανείς έχει την αίσθηση πως ο Ρίτσος τις μιμήθηκε ακολουθώντας τα ίχνη και τις τεχνικές του Κυριάκου. Αυτές οι εξαίσιες επιζωγραφισμένες πέτρες, οι τόσο ανθρώπινα και βαθιά δουλεμένες, είναι τώρα μια από τις παρηγοριές και τα καμάρια της ζωής του!» (Φίλιππος Ηλιού)

Ζωγράφος και συγγραφέας, ο Κυριάκος Τσακίρης τιμήθηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1995 από το

Υπουργείο Πολιτισμού με το «Κρατικό Βραβείο 1995» για το βιβλίο του «Βούρλα: Η Μεγάλη Απόδραση», στο είδος Χρονικό - Μαρτυρία. Η παρουσίαση του βιβλίου του έγινε στην ΕΣΗΕΑ πέρυσι.

«Η απόδραση των 27 πολιτικών κρατουμένων, κυρίως υποδίκων με τον Α.Ν. 375 περί κατασκοπείας και άλλων, από τις δικαστικές φυλακές Βούρλων του Πειραιά στις 17 Ιουλίου 1955, εξακολουθεί, ύστερα από σαράντα περίπου χρόνια, να προκαλεί το ενδιαφέρον του Τύπου και των άλλων μεσών μαζικής ενημέρωσης και γενικότερα του κοινού... Ταυτόχρονα (η απόδραση) ήταν ράπισμα: όχι μόνο κατά της συγκεκριμένης κυβέρνησης της εποχής, της κυβέρνησης του ελληνικού συναγερμού του στρατάρχη Παπάγου... Ήταν επίσης η απόδραση αυτή ράπισμα κατά της κρατικής αθέμιτης βίας, κατά της καταδυνάστευσης του φρονήματος και του δικαιώματος των πολιτών να ανήκουν πολιτικά στα κόδιματα που προτιμούν και να αναπτύσσουν πολιτική δραστηριότητα». (Σπύρος Λιναρδάτος)

το εξώφυλλο του βιβλίου του ζωγράφου

